

УДК 477.125.3

НАУКОВА ФАХОВА ПРОБЛЕМАТИКА ЗВО В УМОВАХ ВІЙНИ

Виткалов Володимир Григорович – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства, Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне
<https://orcid.org/0000-0003-0625-8822>
<https://doi.org/10.35619/ucpmk.v46i.664>
volodumur_vitkalov@ukr.net

Виткалов Сергій – доктор культурології, професор, професор кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства РДГУ, м. Рівне
<https://orcid.org/0000-0001-5345-1364>
sergiy_vsv@ukr.net

Аналізуються склад учасників і тематичний ряд виступів учасників XIX міжнародної науково-практичної конференції «Українська та світова культура в умовах глобалізаційних викликів та війни», проведеної на кафедрі івент-індустрій, культурології та музеєзнавства Рівненського державного гуманітарного університету; окреслюється проблемний ряд організації наукового пошуку у час війни та наголошується на важливості консолідації зусиль науково-педагогічних працівників вищої школи у спробі формування нових координат духовності у зв'язку з євроінтеграційними процесами, що активно розгортаються в країні.

Ключові слова: євро інтеграційні процеси, міжнародна культурна комунікація, наукова періодика, ціннісний ряд, культурні практики, соціокультурна діяльність, науково-практична конференція.

Війна, незважаючи на значні суспільні потрясіння, пов'язані зі знищенням людського потенціалу, руйнуванням інфраструктури країни, стимулювала у той же час безліч ініціатив у життєдіяльності людської спільноти, постійно продукуючи нові її форми [3]. От і 16-17.11.2023 року за участі групи провідних ЗВО України у Рівненському державному гуманітарному університеті на базі кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства проведено XIX міжнародну науково-практичну конференцію «Українська і світова культура в умовах глобалізаційних викликів та війни», до Оргкомітету якої подали заявки 411 науковців та здобувачів різних освітніх ступенів [4].

Подібні заходи є ефективним підсумком сформованих й відрегульованих багаторічною практикою професіональних контактів колективу НПП, що виникли в результаті укладених угод про співпрацю між групою українських та, частково, європейських ЗВО, чий науково-педагогічні працівники забезпечують підготовку фахівців за розмаїттям спеціальностей напрямів 02 «Культура і мистецтво» та 03 «Гуманітарні науки», постійно залучаючи до цього кола й інші ЗВО, в основі професійної діяльності яких окреслені вище напрями також складають важливий сегмент освітньої самореалізації. Останнім часом до цього процесу долучаються й іноземні аспіранти, розширюючи таким чином власні форми професійної самореалізації, спрямованої на вітчизняний сегмент, збагачений інокультурним досвідом.

Зміна підходів до організації освітнього простору в країні [2], поглиблення автономії ЗВО, з одного боку, а з іншого, – створення нових організаційних структур у формі Національного Агентства з якості вищої освіти та низки галузевих експертних рад, посилення контролю за освітньою діяльністю ЗВО з боку МОН України, еволюція ціннісного ряду студентської молоді під впливом глобалізаційних викликів та війни, стимулювали й відповідну реакцію НПП мережі вітчизняних університетів на зміну організаційної ситуації. Тому створення подібних конгломератів, основні контури яких наведені вище, надав його учасникам низку відчутних переваг, стимулювавши подальший організаційно-методичний пошук і в педагогічному середовищі, у результаті чого науково-педагогічні працівники групи провідних університетів активно співробітничать у різних площинах, допомагаючи один одному в організації акредитаційних експертиз, обговоренні нагальних проблем освітнього простору, проведенні спільних наукових досліджень та публікації колективних монографій, участі у редколегіях фахових наукових збірників, підвищенні кваліфікації викладацького складу, підготовці та опонуванні дисертаційних досліджень, проведенні спільних занять для студентів науково-педагогічними працівниками різних ЗВО, ознайомчих екскурсій в навчальних закладах тощо.

Окреслена форма організаційної взаємодії надає широкі можливості для більш глибокого ознайомлення з системою функціонування регіональної та й глобальної вищої школи (понад 30 іноземних учасників, переважна більшість з яких уже надіслала матеріали для публікації), перегляд освітніх пропозицій чи їх проблемного ряду. Ця співпраця значною мірою поглиблює й адаптаційні сегменти у функціонуванні освітнього простору, так потрібні молоді у час війни. І врешті-решт, подібні

угоди та наявні результати стають важливою формою вироблення спільного напрямку освітньої діяльності, активно наближаючи Україну до європейських культурно-освітніх координат.

Повертаючись до характеристики цього заходу, потрібно підкреслити, що склад учасників викликає повагу: зареєстровані представники 92 ЗВО різних рівнів акредитації, а також співробітники музейних установ, закладів сфери професійного мистецтва та інших структур (30 з яких мають статус національних). Їх представництво охоплює 8 країн (Китай, Польща, Болгарія, Німеччина, Казахстан, Азербайджан, Катар – *Середній Схід*, Україна).

Якісний склад тих, хто надіслав заявки до участі в конференції, також досить респектабельний: 69 – докторів наук, професорів, 100 – кандидатів наук, доцентів, 67 аспірантів, 23 з яких – іноземці, 70 магістрантів та 53 бакалаври. Тобто, виходячи навіть із цього статистичного показника, проблематика обговорень та тематика надісланих статей, публікація яких запланована у 3 науково-метричних збірниках, два з яких категорії «Б», дає підставу стверджувати про високий потенціал наукового сегмента у вітчизняній вищій школі. Тоді як ретроспектива цих заходів підтверджує ефективність активної співпраці українських та іноземних ЗВО у спільному освітньому просторі. Адже за допомогою розширення подібних форм в українських університетах помітно збільшилася кількість іноземних студентів та аспірантів, суттєво вплинувши на формат спілкування і методичного забезпечення освітнього процесу, мовний сегмент та й матеріально-технічну базу навчальних закладів; відрегулювалися нові напрями освітньої й науково-методичної діяльності, виникла добра нагода для подальшого розширення форм академічної мобільності вітчизняних педагогів. Тож конференція, як форма обговорення актуальних професійних проблем, та наступні публікації матеріалів у наукових збірниках, – чи не найкращий аргумент на користь подібної взаємодії. І саме вона доводить, у числі інших її переконливих сегментів, важливість цього спілкування, позаяк саме воно й формує широке поле пропозицій для подальшого творчого експерименту, маючи перед собою, так би мовити, «освітню партитуру» наукового пошуку колег.

Статистика наших заходів, започаткованих у формі всеукраїнських наукових зібрань, наступна: 2009 р. – 260 учасників; 2010 р. – 271 учасник; 2011 р. – 297 учасників; 2012 р. – 315 учасників; 2013 р. – 297 учасників; 2014 р. – 369 учасників; 2015 р. – 350 учасників. Перехід у статус міжнародних конференцій змінив, відповідно, не лише формат їх організації, але й статистику: 2016 р. – 429 учасників (5 країн); 2017 р. – 490 учасників (5 країн), 2018 р. – 456 учасників (6 країн), 2019 р. – 539 учасників (6 країн), 2020 р. – 457 учасників (6 країн), 2021 р. – 300 учасників (6 країн), 2022 р. – 399 учасників (5 країн), 2023 р. – 412 учасників (8 країн) [1].

У процесі безпосереднього проведення анонсованої конференції виявилось безліч цікавих сегментів, серед яких участь у заході групи докторів наук, професорів, що нині знаходяться за межами України (Німеччина, Польща, Австрія, Ізраїль, Італія – І. Петрова, М. Левченко, Ю. Сабадаш, О. Васюта, М. Кочубей, В. Шульгіна та ін.), виступи яких додали відповідного шарму у сприйнятті пропонованого матеріалу, адже їх матеріали базувалися й значною мірою на художньому досвіді, здобутому уже в час війни в процесі спілкування з представниками нового культурного середовища. Та й порівняльних характеристик різних форм культурної діяльності в їх доповідях не бракувало.

Інакше кажучи, згадані конференції підтверджують ефективність сформованого багаторічною співпрацею специфічного освітнього Консорціуму, тобто сталого кола науково-педагогічних працівників провідних вітчизняних ЗВО, в яких наявні спеціальності освітніх напрямів 02 «Культура та мистецтво», і 03 «Гуманітарні науки», які в процесі своєї організаційної діяльності активно розширюють не лише освітні сегменти власної професійної праці, але й інших форм позиціонування українського педагога – наукової, науково-методичної, соціокультурної та виховної.

Стосовно тематичного ряду виступів та надісланих до редколегії наукових статей, то вони охоплюють широке коло проблем, починаючи від найбільш подразнюючих, якими є війна і все, що з нею пов'язане («Моральний свідок воєнних злочинів: визначення поняття в контексті стратегій збереження національної пам'яті України»; «Тексти війни: культурні практики українців у Німеччині»; «Культура війни у війні в Україні», «Українська культура як потужний чинник між культурного діалогу в Європі» тощо).

Чималий обсяг матеріалу цього ж напрямку комунікує з іншим аспектом, спрямованим на ліквідацію психологічних наслідків війни, побачених крізь призму власної практики іноземних фахівців («Застосування інноваційних фізіотерапевтичних методик до воїнів ЗСУ з посттравматичним синдромом», «Міжнародна комунікація як засіб подолання російської агресії»). Віднесемо до цього ряду й низку інших розвідок, мета яких – пошук ефективних шляхів майбутнього розвитку України («Інтеграція мікро- та макро підходів для аналізу перспектив України у європейському соціокультурному просторі»; «Сегментація суспільства в «стратегіях влади» М. Фуко: перспектива майбутнього України»,

«Деколонізація національної спадщини у стратегіях музейної комунікації «Україна-світ» тощо), чи не менш оригінального матеріалу культурно-мистецького спрямування («Культурний дифузійнізм у дискурсі ціннісних орієнтацій»; «Українська культура крізь призму мас-медіа як нового експертного середовища»; «Перформативні практики: культурно-антропологічний аспект» тощо) та методологічних і методичних аспектів функціонування вищої школи в параметрах євро інтеграційних процесів («Актуалізація ідентичності у системі освітніх програм за спеціальністю 032 «Історія та археологія»»; «Інституціональна структура дослідницького процесу в українській бібліографії»). Оригінальністю вирізнялися як виступи, так і наукові розвідки О. Концевича («Інтелектуалізація виконавського універсалізму трубача крізь призму спеціалізованого устаткування») чи О. Войтовича («Коригування акустики концертних зал історико-релігійних споруд»), спрямовані на оприлюднення результатів експериментальних винаходів, за допомогою яких можна з'ясувати низку професійних аспектів, не можливих ще донедавна, зокрема винаходу спеціальних пристроїв для трубачів та, відповідно акустичних особливостей сакральних споруд, використовуваних нині як концертні зали) і завершуючи розробкою окремих складових комплексних наукових тем, які в професійному активі має кожна освітня структура («Проблема перекладу української дитячої літератури болгарською мовою», чи «Опера Вірка Балея «Червона земля. Голод» у дискурсі травми пам'яті культури», «Культурна дипломатія як форма культурного діалогу театральних практик: Україна-ЄС (2014-2023)» та ін.

Сюди можна додати й низку дисертаційних розвідок китайських дослідників, спрямованих на виявлення специфіки художнього досвіду цієї унікальної за культурними ознаками країни: «Сучасна китайська симфонічна музика: джерелознавчий аспект», «Співдія європейських та китайських тенденцій у становленні й розвитку національного симфонізму у Китаї упродовж ХХ століття», «Актуалізація фольклорної традиції в сучасних реаліях: досвід Китаю» й України та ін.), які останніми роками активізували власну присутність не лише в студентських аудиторіях, але й науковому просторі України, презентуючи достатньо глибокі наукові дослідження, сутність яких – з'ясувати точки дотику українських та китайських художніх систем у популяризації регіональної (в широкому сенсі побутування цього терміну) культурно-мистецької спадщини.

Не можна не відзначити й оригінальність виступів та низку наукових розвідок, мета яких – між культурна взаємодія вітчизняних митців та їх адаптація під духовні реалії європейських країн («Міжнаціональний історико-культурний діалог в умовах глобалізаційних викликів: творча діяльність українських музикантів у Швейцарії», «Міфологія надії у французькому театрі абсурду», «Звуковий архів Українського Вільного університету в контексті збереження культурної спадщини української діаспори», «Міграційні процеси в Україні як чинник формування діаспор» та ін.) чи нові форми між культурної взаємодії в окремих напрямках творчості («Деякі аспекти культурної адаптації азербайджанських емігрантів у європейських країнах»). Утім і власні актуальні питання стосовно організації творчого процесу намагаються просувати вітчизняні мистецтвознавці у наукове середовище («Перспективи входження України у світовий рух захисту і охорони праці музикантів: ергономічна площина поширення та розвитку арт-медицини», «Специфіка емоційного і професійного вигорання викладачів під час війни», «Теоретичні орієнтири української культурології: досвід 2020-2023 рр.» та ін.).

Традиційно на кожному подібному заході демонструються фрагменти фундаментальних досліджень вітчизняних науковців, які чимало років знаходяться на видноколі науки і на конференціях презентують окремі здобутки з теоретико-прикладних напрацювань («Богиня Місяць у восьмицільній структурі орнаментальних мисок Трипілья»; «Проблеми реконструкції та значення слов'янських музичних інструментів у духовній культурі середньовічної Європи, «Трипільські керамічні ідіофоні-калатальця: морфологія та семантична інтерпретація», «Ідеологія фемінізму як фактор модернізації правової культури українського соціуму у складі Австро-Угорщини», «Сучасна бразильська гітарна музика: джерелознавчий аспект» та ін.). Трапляються й епатажні теми виступів, які лише підкреслюють оригінальність бачення обговорюваних проблем заходу крізь призму власної дослідницької пропозиції («Казус «зачіски Джонсона»: культурологічний ефект») [1; 6].

У програмі наших конференцій зберігається й надалі традиційний напрям досліджень – «Регіональна культурна практика», в якому й на цей раз представлено значний масив інформації про локальний контекст творчості та її теоретичного осмислення. І саме він демонструє розмаїття постатей чи їх творчого доробку в системі культурного поля країни, а також провідні аспекти організаційно-фінансової чи методичної діяльності місцевих органів влади, спрямованої на зміну ситуації в тій чи іншій локації («Регіональна культурно-мистецька інфраструктура як предмет наукового дослідження», «Національне культурне надбання або роль митця у вивченні культурологічної локалістики», «Творча діяльність Дмитра Циганкова: на пошану 100-річчя від дня народження», «Затоплена культурна спадщина: творчість Поліни Райко», «Ментально-релігійна складова у народній художній творчості і

фольклорі представників національних спільнот Києва», «Культурна деокупація Маріуполя: шляхи реалізації проекту» та ін.), або більш широкий дослідницький контекст, спрямований на культурні регіони («Проблема регіональних досліджень китайського фольклору у локальних геокультурних зонах та їх утілення в жанрі обробок народних пісень» чи «Культурне середовище української громади: акмеологічні пріоритети») [1; 29-34]. Узагалі молоді китайські дослідники останнім часом демонструють надзвичайно високий рівень професійної мобільності у розробці обраних наукових проблем, що помітно як по репрезентації виступів на наукових конференціях, так і публікаціях відповідного матеріалу.

Не менш розмаїтою є й студентська (бакалаврська) секція, проведена 17.11, представлена хоча й дещо меншою кількістю учасників (53), ніж це було у минулі роки, однак за напрямками наукового пошуку і формами презентації не менш оригінальна та глибока. В ній, як і в інших секціях, є чимало доповідей, що демонструють бажання досліджувати сторінки власної історії («Індустрія української культури в час війни», «Волинь у культурно-історичному вимірі: історіографічний аспект дослідження», «Вітринна виставка Романа Бжеського: відкриття постаті діяча через матеріали художньої експозиції», «Напрями просвітницької діяльності в ЗСУ» та ін.). Хоча є й чимало тем, які свідчать про сформованість наукового інтересу і подальшу його розробку на інших освітньо-кваліфікаційних рівнях («Оцінка ефективності алгоритмів машинного навчання при реставрації звуку зі старих записів», «Стародруковані видання у наукових дослідженнях ХХ – першої третини ХХІ століття», «Електронна бібліотека як складова інформаційно-освітнього середовища РДГУ» та ін.) [1; 35-39].

Традиційним підсумком заходу стало проведення Круглого столу для усіх тих, хто входить до нашого освітнього консорціуму з обговорення актуальних питань функціонування освітньо-професійних та освітньо-наукових програм спеціальностей зазначених вище напрямів, на якому на цей раз акцентувалася увага на прагматизації навчання, особливостях організації усіх видів практик, ролі «вибіркових» дисциплін навчального плану, студентської наукової творчості у формі різноманітних молодіжних товариств, подальшому проведенні подібних конференцій, розширенні практики рецензування науково-методичних праць, підготовки колективних монографій тощо.

І хоча лише за темарієм виступів складно скласти уяву про дослідницьке розмаїття комплексних наукових кафедральних тем, позаяк проблематика виступів формувалася під загальною назвою конференції, їх запропонований перелік також дає достатню уяву про потенціал університетської науки в умовах значних суспільних трансформацій. Утім, цю інформацію поглиблюють й наукові збірники, зокрема й той, що знаходиться у руках читача. Адже тематичний ряд статей, як і кількість учасників зайвий раз переконують у високій соціальній активності педагогів вітчизняної вищої школи, її подальшій спробі шукати точки дотику з інокультурним середовищем.

Таким чином, не зважаючи на складний психологічний стан населення України, нинішні міграційні чинники та наявність у кожному ЗВО власних напрямів міжнародної співпраці, існуюча форма професійних контактів дає можливість кожному університету, що знаходиться в регіоні чи центрі країни, збагатитися новим організаційно-методичним досвідом та, критично його осмисливши, спробувати запровадити його елементи у власну освітню траєкторію, а відтак – за допомогою подібних заходів виконувати функцію й «м'якої» дипломатії, провідний напрям якої спрямований на просування вітчизняних організаційно-педагогічних методик та культурної спадщини до світового культурного простору. Ця конференція підтверджує також високий потенціал соціальної активності вітчизняних педагогів, які намагаються продовжувати науково-дослідну діяльність, зберігаючи традиції регіональних наукових шкіл і вводячи до культурного обігу безліч оригінальної інформації.

Список використаної літератури

1. Всеукраїнські та міжнародні науково-практичні конференції, організовані кафедрою івент-індустрій, культурології та музеєзнавства РДГУ у 2005-2023 рр. *Приватний архів авторів*.
2. Білецька Т., Левкова О., Савчак І. Концепція нової національної культурної політики України. Культурний код Східного партнерства. URL: [http://www.kultura.org.ua/wpcontent/uploads/FINALConcept_RoadMap_UA_Culture CodingEaP.pdf](http://www.kultura.org.ua/wpcontent/uploads/FINALConcept_RoadMap_UA_CultureCodingEaP.pdf).
3. Ефективність реалізації державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності: соціологічні індикатори (травень 2023 р.). Результати соціологічного опитування. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/efektyvnist-realizatsii-derzhavnoi-polityky-u-sferi-utverdzhennia-ukrainskoi-natsionalnoi-ta-gromadianskoi-identychnosti-sotsiologichni-indykatory-traven-2023-r>.
4. Українська та світова культура в умовах глобалізаційних викликів та війни: ХІХ між нар. наук.-практ. конф., м. Рівне, 16-17 листоп., 2023 р.: Програма / Укл.: С. Виткалов, В. Виткалов. Рівне : РДГУ, 2023. 40 с.

UDC 477. 125.3**SCIENTIFIC PROFESSIONAL PROBLEMS IN HIGH SCHOOL IN THE CONDITIONS OF WAR****Vytkalov Volodymyr** – Ph.D., Prof., Head of the Department of Event Industries, Cultural Studies and Museum Studies of Rivne State University for the Humanities**Vytkalov Serhii** – Doctor of Cultural Studies, Professor,
Professor of the Department of Event Industries, Cultural and Museum Studies,

The content of two issues of the scientific-metric collection «Ukrainian culture: past, present, ways of development» is analyzed, the attention is focused on the leading directions of scientific research of the authors who took part in their formation, the emphasis is placed on individual scientific investigations, the authors of which offer a new vision of cultural and artistic problems or a presentation of a review of the publication; tendencies of scientific research in the conditions of war are revealed

Key words: scientific research, scientific periodical, Ukrainian culture, intercultural communication, martial law.

Надійшла до редакції 25.12.2023 р.